

43. ԾՈՒՌ ԱՆՊԵՐ, ՃԱՐՏԱՐ ԱՆՊԵՐ

Պառապըմ կիւնը, ուր երկու լաճ: Ան մեկ լաճ՝ ճուլն, ճարտար էր, լաճ ան մեկէլն՝ ծուռ: Կովըմ կեր անունց, ան ծուռ լաճ հըմեն օր կը տաներ, կը թողներ սար վե, կը գեր: Օրըմ տարավ, իթուղ սար վե, կով կորուսավ:

Գընաց, կովու հիտիվ կան իրը, տեսավ քըռքըռոժիկըմ կայնիր վաճր քարին, անու էսաց. - Քըռքըռոժիկ, տաւ իմ կով չը՞ս տիսիր:

Քըռքըռոժիկ գըլոխ թափ իտու, էլմէլ խարցնից, էսաց. - Իմ կով չը՞ս տիսիր:

Էլմէլ գըլոխ թափ իտու քըռքըռոժիկ: Ան էլ հիշունց իտու, էսաց. - Քու տիրու խե՛րն անիծիմ, տաւ ձեն չըս ըծը:

Քար մ՝ էգար, քարը տեսավ հաւրիշ քարիրուն, զընկզընկալեն պա՛մ ընկալ տակ, գընաց հիրիշկից, տեսավ գաւգաւմըմ ուսկը: Գաւգաւմ ուսկին իպը, պախից:

Օրըմ ծուռ ախպեր ուրինց տու փետ կը ճըղճըղեր, կազին հանտվե տ՛ընցներ, ան շուտ խասավ, կացին իտու մա գըլխուն, արավ երկու տապակ, էթալ մա փուղուցին:

Ճարտար ախպեր իրը, տեսավ, կազին ջանտալ տարավ, էթալ ուրինց խուր վե, էսաց՝ տոր չընգնաւք բալե՛մ:

Էրկու-իրիք օր տեղ չըթըխին, վուր կան չիկին կազին հիտիվ, չուր ան մեկ օր իկին մա ծուռ ախպեր, սիցին՝ կազին չըս տիսիր, էսաց. - Ինչ բոշ-բանանա կան կը գեք, վուրլա՛, իս սպանիցը, թալցը մի խուր վե:

ճարտար ախպեր վուր կը լըսը, շուտ կը վազը, կուտուշ-
քիրով սիվ քոշըմ վիզ կը կըտորը, կը թալը խուր վե՝ վաճ կազաւ
ջանտակին, վուր կազին չերեվա:

Հաւքմըթը մարթիր կը յան, կիրիշկին, ծուռ ախպեր կըսը՝ իս
իւնիմ, խանիմ, ճարտար կըսը՝ տաւ չըս կարը, իս մըտնիմ, խա-
նիմ:

ճարտար ախպեր կը մըտնը խուր վե, կըսը. - Ձի կազին
մուրուսո՞վ էր, թի՞ անմուրուս:

Կըսին. - Դու խա՛ն տաւ, մուրուսով ը:

ճարտար ախպեր էլըմ կը խարցը. - Ձի կազին կուտուշո՞վ
էր, թի՞ անկուտուշ:

Կըսին. - Կուտուշով ը, տաւ խա՛ն:

Կը խարցը. - Ձի կազին չորս ոտնա յը՞:

Կըսին. - Խա՛, տաւ խա՛ն տաւ:

Կըսը. - Ձի կազին մազո՞վ ը, թի՞ անմազ:

Կըսին. - Տաւ խա՛ն, մազով ը:

ճարտար ախպեր մուրթով էծ կը խանը, կը թըլը տաւ: Հաւք-
մըթը մարթիր կը տեսնան, օր ծուռ ախպեր գուրիմը կը խապը,
խորոտըմ կը տըփին, կը թըղնին, կերթան:

Փելըմ մընաց, մեր հա՛ ընչ խաց կը թըխեր, գըլոխ կը
քուրեր, կըսեր. «Ա՛խ, գըլոխս կը քուրվը»:

Ան մեկ օր ճարտար ախպեր տուն չէր, էլավ, պըղինծըմ
ճաւր իտը վաճ թորվան, տաքցուց:

Մոր էսաց. - Մարե՛, պի՛, քու գըլոխ լվամ:

Մեր էսաց. - Իմ գըլոխ չըքուրվը, իս գըլոխ չըմ լվա:

Մեր տես-տեն փախավ, էլավ, ըզմեր բըռնից, անու գըլոխ
լվաց, չէ՞ ճաւր շատ տաք էր, մեր հանդա՛մ հինը մեռավ:

Հիրիկուն ճարտար ախպեր, իրը տուն, տեսավ մեր հանտե
պառկեր էր, էսաց՝ նա՛ վըրե՞, պըզտիկ ախպեր էսաց. «Հըմեն օր
գըլոխ կը քուրվեր, իս էլ անու գըլոխ լվացը, գի՛ խըլուսմընե ոը-
հա՛ պառկիրը»:

Էրկուս կըռվան, լա՛ ինչ օգուտ, ճաւ՛ ախպեր նալաճացավ,
ուր մեր տարավ, խուրից:

Օրըմ մընաց, մեկէլ օր ծուռ ախպեր էլավ տանիս, կընիկըմ
ան կընարեն կը գա՛, էսաց. - Հա՛, քաքիմ վաճ քու խոր, տաւ հի՞փ
ժըրար, կը գա՛ս:

Լարից հիտիվ կընկան, կընկն էլ էսաց. - Իս քու մեր չիմ:

Էսաց. - Ատանփսըզ, տաւ իմ մեր չի՞ս, հերեկն էր՝ քի թաղի-
ցինք, հի՞փ էլար, իկիր:

Լարից հիտիվ կընգան չուր մա խիրկիմ, բըռնից, ըսպանից,
լարան կապից ոտ, քեշից, կը բերեր, օր տաներ գերեզմընքտիր
թաղեր:

Ան կընար, ան կընար սիցին՝ ջա՛նըմ, ան ի՞նչ կանիս, էսաց.
- Ախպերքի՛ր, ի՞նչ իմ արիր, իմ մեր հերեկ տարանք, խուրիցինք,
հասօր էլըմ տը տանիմ, թաղիմ:

Ան մեռիլ ձեռնեն առին, խըլիցին, ըզծուռ ախպեր խորոտըմ
տըփիցին, գեղեն խանիցին տաւ:

Ան ծուռ ախպեր առից ուր ճարտար ախպեր, գանցին քա-
ղաքըմ, փելըմ մընաց հանտե, քաղքը հարուստ մարթըմ ան ծուռ
ախպոր էսաց. - Չը՞ս իզա՛ իմ կազիր էրեծա:

Էսաց. - Վըրե՞ չըմ իզա, կը գամ:

Ան էլավ ան գանգին մարթու կանգարած, ճուլ ախպեր
իթուղ, գընաց ուր տուն:

Ծուռ ախպեր փելըմ կազիր տարավ էրեծաց, տեսավ, օր
անուըք ուրինց պուչիր կըտըցով կը քուրին:

Էսաց. - Շիվար կազիրու վերա լիկ ոջիլ ը:

Պըղինծ իտը վար անգըթին, էռցըցուց, ըզկազիրու գըլոխ
մեկ-մեկ իտու հինը, էխան:

Էվարին կազիրու տեր իրը, էսաց. - Նա վըրե՞ մա կազիր թա-
վալած ին:

Էսաց. - Տայիմ գուրինք կը քուրին: Իս էլ գանուըք լվացը, ալ
փըշուր գուրինք չըմ քուրի:

Ան էլ գընաց տուն, ուր միտ վե կըսեր. «Չէ՞ տաւ տը գաւ
տուն, իս քու պաշխուն տը տամ քու ձեռն»:

Ծուռ ախպեր գըտեր, ուր ինք էրթեր տուն, ըզինք տը տը-
փեն, ան էլ գընաց կազիրու տիրոջ մալ հըմեն առից, գընաց ուր
տուն:

Ծուռ ախպեր, ճարտար ախպեր էլան խընտրաց գեղեն փա-
խան, գանցին: Շատ գանցին, քիչ գանցին, խանսան տեղըմ: Պըրուտ
անան էր շինիր, ծուռ ախպեր էլավ անան գընող:

Պըրուտ էսաց. - ճուշի՛ր՝ երկու կուռուշկան²⁴, պըզտկըտիր՝ վաթսուն փանական²⁵, շատ պըզտկըտիր՝ տաս փանական²⁶:

Ծուռ ախպեր էսաց. - Չէ՛, վուըլա՛, զըմեն տաս փանական:

Կըռվան, պըրուտ, ծուռ ախպեր խասան հիրար, քանը պըրուտ անանքտիրուց կը փախեր, կը զատնաներ, ծուռ ախպեր կերթեր մա անանքտիրուն, չուր պըրուտը անանքտիր զըմեն սըղկից: Ըգպըրուտ թըղին անտե, ինք, ուր ախպեր էլան, փախան, գացին:

Գացին, տեսան վար ճամխին մարթըմ ջախցը քար կը կըտրեր:

Ծուռ ախպեր էսաց. - Ատ ջախցը քար իմն ը:

Կըռվան, ըզատ մարթ կուշտըմ տըփըցին, խընտրաց ծուռ ախպեր առից ջախցը քար, գացին:

Գացին, ճընարի՛մ ծառը տակ նըստան, ծուռ ախպեր էսաց. - Մուրն ը, իլնինք ծառ վե, քընինք:

Անունք էլան ծառ վե, ջախցը քարն էլ խանիցին ծառ վե: Տեսան քարվա՛մ իրը, ատ ծառը տակ էթալ:

Գազան գիշիր ընցավ, ծուռ էսաց. - Զի շեռըմ կը գա, ի՞նչըխ անիմ:

Ճարտարն էսաց. - Ախպե՛ր, մը՛ շըռը, նա կանտար մարթ տը սին՝ նա վըրե՞ նարունք էլած ծառ վե:

Էսաց. - Վուըլա՛, պընենավե ծի շեռըմ կը գա, սին, չըսին, իս տը շըռիմ:

Շըռից, տանտըմ սիցին անծրով կը գա, տանտըմ սիցին՝ չէ՛, երկինք պարզ ը:

Դասուցըմ վերա առից, դասուցըմ վերա չառից, ախըր ինչըխ էլներ խախանտան:

Պոմ էլ մընաց, էսաց. - Ախպե՛ր, ծի քաքըմ կը գա:

Էսաց. - Ախպե՛ր, հիվը կանիմ, ախըր ջորով անունք սախանխան, փըշու՛մ գախ քի պըռմը:

Էսաց. - Չէ՛, Բրիստո՛ւս, տը իլնիմ, քաքիմ ջախցը քարը ծակ վե:

²⁴ 16 կոպեկ (Ծ.Բ.):

²⁵ 12 կոպեկ (Ծ.Բ.):

²⁶ 2 կոպեկ (Ծ. Բ.):

Էլանվ, քաքից ջանացը քարը ծակ վե: Թըփ, թըփ, ընկավ
ծառ տակ:

Քարվընը մարթիր սիցին. - Նա ծառ վե պա՛մ կա, նիաթ:

Ավրիցին փախիլու:

Ծուռ ախպեր էլանվ, ջանացը քար ծառեն իթըլ, ինչ իթըլ, ծուռ
ախպեր բանցըր էր, շըխկշըխկուց ընկավ ծառ վե, քարվընը խանկ
թըղին, փախան, ծուռ ախպեր հետը ծառից իջան տակ, խանշտ-
րանցան վար անունց մալիրուն, մալիր առին, իկին տուն:

Անունք խասան ուրինց մըրագին, տու էլ խասնեք ծի մը-
րագին:

